

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мария Василева Тотева, дмн относно конкурс за заемане на академичната длъжност „Доцент” по „Кинезитерапия” в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве

В обявения конкурс за академичната длъжност „Доцент” по кинезитерапия (ДВ бр. 26 от 1.04.2016 г.) за нуждите на катедра „Кинезитерапия и рехабилитация” участва единствен кандидат гл. ас. Людмила Кирилова Червенкова, доктор. По процедурата са спазени всички изисквания на ЗНСНЗ и Правилника за приложението му.

Л. Червенкова е родена през 1973 г. в гр. София. Висшето си образование придобива в периода 1991-1995 г. с получаване на ОКС бакалавър и магистър по първа специалност Кинезитерапия и втора педагогическа – учител по физическо възпитание. Тя започва работа като методист по лечебна физкултура в Държавна университетска болница по педиатрия (1996-2000 г.). След успешен конкурс е назначена за асистент към катедра „Кинезитерапия и рехабилитация” на НСА през 2000 г. Последователно е повишавана в академичните длъжности: старши асистент (2005 г.) и главен през 2009 г. Тя защитава дисертационен труд и през 2012 г. ѝ е присъдена ОНС „Доктор”. Целият професионален път на кандидатката е свързан с лечебна и преподавателска работа в областта на кинезитерапията, което обхваща 19 г. и 7 м.

Общият брой на научните трудове, представени за участие в конкурса са 33, от които 2 са монографии и съавторство в 1 учебник. Тя има 30 статии отпечатани в научни специализирани списания на български език (22), на английски (7) и руски (1). От тях 3 са в реферирани и индексирани списания – 1 с импакт фактор. Кандидатката участва в 2 научно-изследователски и 3 образователни

проекта, два от които по международни програми. Взела е участие в 10 национални и 9 международни форуми.

В представената научна продукция гл. ас. Червенкова е самостоятелен автор в 15 публикации; първи – в 10; втори и последващ в 8.

Въпросът за хармоничното развитие на популацията в духовен и психически аспект провокира специалистите от ред научни области към проучване на методи, допринасящи за подобряване на здравето и дееспособността на населението. Това определя и големия интерес към паневритмията като средство за подобряване на физическото и психическо здраве. Основната част от научната продукция на Л. Червенкова е посветена на тази проблематика.

В първата група публикации се изследват разнообразни аспекти на паневритмията, свързани със соматичния статус (2, 4, 11, 16, 17, 19, 24, 26, 27).

- По експериментален път чрез различни тестове е изследвана динамичната устойчивост на лица в широк възрастов диапазон. Резултатите показват подобряване на статичното и динамично равновесие (4, 16), в сравнително кратък 6-месечен период (17) и значително развитие на това качество след продължително практикуване на паневритмия (27). Тя е особено подходяща при възрастни предвид профилактичния ефект върху локомоцията, както и срещу промените в костната маса (11). С възможността за поддържане на дългосрочна физическа активност се противодейства на инволютивните биологични промени.

- Въздействието на паневритмията върху физическите качества представлява голям интерес, което насочва кандидатката към тестиране на силовата издръжливост на определени мускулни групи. При сравнение на резултатите от опитна и контролна групи лица се установява подобряване на резултатите в абдукторите на раменната става и флексорите – в глезенната (24) под въздействието на

системата от ритмични гимнастически упражнения, включени в програмата на паневритмия (19).

- Докторският труд на Л. Червенкова е своеобразно звено между две основни страни на паневритмията – нейното физическо и психическо въздействие. В експерименталната програма са включени антропометрични показатели, тестове за динамично равновесие и силова издръжливост, психологически въпросници. В статия (26) се представя богатия инструментариум на изследването и основни изводи, свързани с различните аспекти на тази специфична двигателна активност, която има своето подчертано психофизическо въздействие върху организма.

Втора група трудове (9, 14, 15, 18, 20, 21, 22, 23, 25, 30, 31) е най-голяма по обем – 11 бр. Те са посветени на ролята на паневритмията за въздействие върху различни характеристики на психичното здраве.

- По обективен начин е изследван диспозиционния оптимизъм (9), повишаващ се след 6-месечни занимания. Това представлява съществен положителен ефект, който има обратна взаимовръзка с някои сърдечно-съдови заболявания и смъртността от тези патологични състояния.

- Посочените по-горе промени са тясно свързани с намаляване на негативните емоции и нивото на депресивност, които влияят върху соматичния статус на индивида (14, 20, 23).

- Чрез обективни тестове се установява, че многогодишното практикуване на паневритмия (средно 9,6 год.) води до жизнена удовлетвореност, по-високо ниво на вдъхновение и чувство за щастие (21). Това високо самочувствие е свързано с по-ниска ситуативна тревожност и устойчивост на стресовите състояния (18).

- Положителното влияние върху психиката се отразява на мултикултурната комуникация (15), междуличностните отношения (31) и качеството на живот (22).

- Интерес представлява не само кумулативния ефект на паневритмията, но и единичните занимания, които установяват обективните промени в САН-теста (30).

Специално внимание отделям на монографията на Л. Червенкова (2) посветена на българския модел на двигателна активност т.е. паневритмията. Книгата е структурирана по най-добрия начин, започвайки с обсъждане на ролята на физическата активност за здравето на човека, както и възгледите на П. Дънов за здравословния начин на живот. Паневритмичните упражнения са представени ясно и педагогически издържани. Направени са подходящи обобщения на отделните глави, които синтезират детайлната информация. Много полезен е библиографският преглед на научните публикации по проблема. Л. Червенкова представя подробно методологията на собствените си изследвания, извършени двукратно върху голям контингент от 325 д., разпределени според продължителността на прилаганата паневритмия. Извършен е задълбочен анализ на експерименталните тестове, които дават възможност за обосновани заключения. Монографията е обогатена чрез подробно описание на приложените тестове. Особено положително оценявам онагледителния снимков материал, който нагледно илюстрира спецификата на използваните упражнения и улеснява тяхното приложение.

Третата група трудове (6, 28, 29, 32, 33) е посветена на апробираните и оптимизирани различни психологически тестове. В съавторство са изследвани различни скали за оценка на егo-резилиентността (6); степента на осъзнатост (29); вдъхновението (32); надеждността (33). Извършени са експериментални изследвания, които потвърждават информативността на използваните методи, които имат приложение както в клиничната, така и спортна психология.

Четвъртата група публикации (5, 7, 8) разширява научните интереси на Л. Червенкова, чрез участието ѝ в колективи, изследващи психо-физиологическото състояние на стрелци с увреждания. Те са изследвани двукратно след 9-дневна кинезитерапевтична и тренировъчна програма. Приложената комплексна изследователска методика, с апробиране на информативни психологически тестове, установява значими промени в цялостния личностен профил на увредените състезатели.

Към **пета група** статии могат да бъдат причислени изследванията върху стойката и постуралните нарушения на 7-8-годишни деца (10, 12). Те изпълняват продължителна кинезитерапевтична програма, която води до подобряване на телодържането и обективни резултати от повишаване на статичносиловата издръжливост на гръбната мускулатура.

Наред с основните си тематични интереси Л. Червенкова проявява професионалната си компетенция на кинезитерапевт с издаването на монография посветена на кинезитерапията и физическата активност при артериална хипертония, исхемична болест на сърцето и сърдечна недостатъчност. Книгата е извънредно актуална, тъй като кардиорехабилитацията у нас не е на необходимото ниво. Въз основа на съвременни публикации авторката представя стройна система за практическо приложение на двигателни програми при болни с горечитираната сърдечна патология. За всяко от трите обсъждани заболявания са представени плана за подходяща кинезитерапия, противопоказанията за приложението ѝ, подходяща схема на двигателна активност, контролни тестове за нейната поносимост и т.н. За първи път у нас се обсъжда ролята на кинезитерапията при сърдечни трансплантации. Монографията е много добре структурирана, с използване на подходящо научно изложение. Това е издание с изразени високи авторски постижения.

Анализът на научната продукция на Л. Червенкова установява наличието на оригинални резултати, които актуализират традиционните кинезитерапевтични методи и съвременните схващания относно двигателната активност при здрави и болни.

1. Основните научни приноси имат теоретичен и научно-приложен характер в областта на паневритмията, който модел обогатява знанията, свързани със здравословния начин на живот.

2. По обективен начин се доказва, че паневритмията има положителен ефект върху физическия статус на човека и неговите двигателни качества като равновесно-координационни възможности и силова мускулна издръжливост.

3. Извършените прецизни психологически изследвания демонстрират многопосочното въздействие на паневритмията върху основни характеристики като намаляване на тревожността, засилване на оптимизма, повишаване на стресоустойчивостта, увеличаване социализацията на индивида и др. т.е. тя се явява надежден метод за подобряване на психическото здраве.

4. Оптимизирането и апробирането на 5 различни психологически скали задълбочават информацията в тази насока и по обективен начин дават възможност за достоверна оценка на ред характеристики.

5. От методична гледна точка практически принос е прецизното представяне и анализиране на системата от движения и особеностите на придвижване при прилагане на паневритмията.

6. Принос представлява богатата библиография и нейния анализ, чрез което по най-добрия начин се представя българския модел на двигателна активност създаден от П. Дънов.

В останалите направления на своите изследвания Л. Червенкова има също впечатляващи научни приноси:

7. Извършен е подробен анализ на най-съвременните публикации свързани с кардиорехабилитацията, които се явяват база за нови методи на лечение в посоченото направление.

8. За първи път у нас е създаден терминологичен речник за основни понятия, свързани с кардиологичния статус, който има своята практическа значимост за специалисти по кинезитерапия.

9. Съществен принос представлява разработената методика на кинезитерапия при основни нозологични единици – артериална хипертония, исхемична болест на сърцето и сърдечна недостатъчност, която демонстрира професионалната компетенция на Л. Червенкова в тази област.

10. За първи път у нас е представена кинезитерапевтична програма при третиране на болни след сърдечна трансплантация с разработен алгоритъм за двигателна активност в домашни условия.

11. Проведената комплексна мултидисциплинарна програма (в съавторство) при състезатели по спортна стрелба с увреждания има изразен положителен ефект върху психо-физическото им състояние.

12. Апробираният SEAS подход (в съавторство) за лечение на постуралните нарушения и стойката на деца в начална училищна възраст е новост за България и показва своята ефективност.

13. Приложените програми за двигателна активност имат изразен социален ефект, който се явява най-съществения принос от научните изследвания на гл. ас. Червенкова.

Експерименталните данни от изследванията на кандидатката са цитирани в 22 публикации на други автори. Тя е участвала в 13 научни форуми, на които е представила резултатите от експерименталната си дейност.

Включена е в авторския колектив на 2 научно-изследователски проекта.

Учебната работа на Л. Червенкова се отличава с изразен професионализъм и прецизност. В продължение на 16 години тя е

участвала в обучението на студенти от ОКС бакалавър по учебните дисциплини кинезитерапия при вътрешни болести, гериатрия и педиатрия. По първите 2 предмета и спортно-рекреативни дейности на младежи е преподавала в ОКС магистър, като винаги е имала свръхнормативна учебна заетост.

През упоменатия период ръководи учебно-клинична практика на студенти по кинезитерапия във реномирани болнични заведения. Тя е била ръководител на дипломните работи на 2 д. – успешно защитени. Включена е в 3 образователни проекта, от които 2 са международни, свързани с програмите „Паневритмия” и „Адаптирана физическа активност при хора в напреднала възраст”. Има съвместна работа със студенти по 1 проект.

Л. Червенкова участва в издаването на учебник по кинезитерапия при хирургични заболявания. Тя е водещ автор в раздела посветен на кинезитерапия при сърдечни трансплантации. Тази медицинска проблематика се характеризира със сериозни предизвикателства на широк кръг специалисти в т.ч. и кинезитерапевти. С голямо педагогическо умение са разработени двигателните програми за третиране на пациентите в предоперативния и следтрансплантационния период. Формулирани са коректно целта, задачите, методиката и средствата на кинезитерапията. Особено голямо внимание се обръща на физиологичните характеристики в норма и патология, които са индикатори за поносимостта на провежданите процедури. Използван е ясен стил като много положително е, че посочения раздел завършва с поставени тестови въпроси към студентите, свързани с практическия материал.

Л. Червенкова има продължаващо обучение в 6 квалификационни курсове от 2000 до 2015 год.

Тя членува в 2 научни дружества, в които прояви има регулярно участие.

Заклучение

Извършеният от мен анализ на цялостната дейност на гл. ас. Людмила Кирилова Червенкова установява, че се касае за изграден научен работник с доказана висока професионална квалификация и компетентност като преподавател и кинезитерапевт. Тези нейни качества ми дават основание да предложа на Уважаемото научно жури да я избере за академичната длъжност „Доцент” в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт 7.4. Обществено здраве, съгласно ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ.

Рецензент:

проф. д-р Мария Василева Тотева, дмн